

Н О Д У Н А В К А.

№ 15. У Суботу 10. Априла 1843.

МИЛАНЪ И БОЈНА.

(Баллада, одъ I. С. Поповића.)

Бурно уи виоръ-вѣтаръ,
Тресакъ млати дубъ и растъ,
Сву природу обузела
Олуине прека страсть;
Модре дунавъ волне грува,
Срећанъ, кога домъ свой чува.

Средъ дунава на чамчићу
Простире се тужный гласъ:
Помагайте, помагайте,
Сустиже насъ лютый часъ.
„Богъ нек' вамъ е у помоћи,
Ту су слабе друге моћи.“

Буря бѣсни, таласъ лупа,
Слабъ се чамаць превія,
Часъ се хукомъ у высь врля,
Часъ у бездну сабія.
И као бурѣ силна влада
Стра Милана пробада.

Са чамца се дозвѣчъ чуе,
То е лѣпа Бојна,
Мезимица старе майке,
Заручница Милана.
„Ко ми мов спасе благо,
Да љу, што е нѣму драго.“

Али свакогъ стра снебива,
Невѣранъ е буря другъ;
„Сама нек' е царска круна,
Не дирну ти воде пругъ.“
Бѣдный Миланъ чамаць слѣди,
Срдце мртво, лице блѣди.

Заръ се небо затворило,
Те милости крѣ зракъ?
Спаси, спаси вышня сило,
Спаси драге образъ драгъ.
Тако Миланъ клечећ' виче,
Ал' се помоћ не примиче.

Буря бѣсни, таласъ лупа,
Слабъ се чамаць раздире,
Кричи, пуца, губи с', тоне,
Зѣвъ га воде прождире. —
Врѣ лютиты рѣке волна
Трза с' драга садъ невольна.

А Милана мртво срце
Мртвымъ страомъ цѣпа се;
Тугомъ свладанъ међ' валове,
Међ' свирѣпе баца се.
О любви, твојой власти
Шта су силе опасности!
Не бой ми се заручнице,
Я самъ твоя обрана;
Тако вѣтаръ по воздуху
Сее рѣчи Милана.
Буря, пропасть, волне сила
Ужасомъ га окружила.

О таласа, траго люта,
Та и вы се грлите,
Не пречите брдомъ пута,
Драга драгой пустите;
И достиже Миланъ драгу,
Любовь нѣму дае снагу.
Журно бори с' са олуіомъ,
Са таласа гнѣвомъ свудъ,
Она птицомъ бы постала,
Да одлакша драгомъ трудъ.
Ал' издала руку моћ,
Нико живый у помоћ.

Буря бѣсни, вѣтаръ риче,
Виоръ-таласъ размеће;
Еданъ пѣни, другій цычи,
Трећій сѣ хукомъ долеће.
Јоште дунавъ буріомъ сева,
Ал' любовца више нема.

ШКОЛЕ И КЊИЖЕСТВО.

WWW.UNILIB.RS

Школе и књижество у врло тесној су свези. Као што лађа међу стѣнама изъ рѣке дижућима се, или по благу и песку мало или нимало бродити неможе, тако и народно књижество, неимајући у помоћи народне школе, никудъ отићи неће. Што е риби вода, што човеку ваздухъ, то су у књижеству народне школе, безъ кои оно пасти и погинути мора. — Свакиј Србљинъ увиђа велику потребу правственихъ, поучителнихъ, занатлјихъ, економјихъ и други тако званихъ народнихъ књига, којима бы се срце народа облагорођавало, потребне и полезне науке по народу разпростирале, а тако душевно и тѣлесно благо народа подупирало. Али да такве књиге до народа дођу, да на срце и душу народа дѣйствую, и желаемый плодъ принесу — то мора пріе народъ у школама преправљенъ быти, да књиге такве, народнымъ языкомъ писане, съ ползомъ и радо чита, и да истине, кое су у њима излажу, узнати може: ние ли тако преправљенъ, књиге разумети неће, и нимало или врло мало њима ће се хаснати. На узораној текъ њиви питомо сѣме кліа! — Буде ли пакъ народъ у школи како валя преправљенъ, то ће ласно књигу умомъ схватити, правила, коя се у њой излажу, а тичу се нѣговогъ живота, мудро употребити. Овимъ се само начиномъ просвѣщеніе народа утемелява! Овде дакле можемо слободно съ Монтекуломъ узвиинути: „*Потребне су намъ три ствари: народне школе, пакъ народне школе, и опетъ народне школы.*“ Да народне школы, и то у правомъ смыслу народне, у којима е наставленіе народной цѣли сходно! — Кодъ насъ у Србији одъ скоро су се текъ започеле школы заводити; зато мыслимъ, да валя одма съ почетка у њи увести учевну систему изображену европейски языка. Срѣ у време кадъ се добро сѣме посеѣ, благовремено ће и добаръ плодъ принети. У народнимъ школама, гдѣ се мужка и женска дѣцна васпитаваю, нека се уче књиге само на матернимъ языку, а свакога другога языка и исти начални основи удале. Тимъ начиномъ у младе дане, као найприкладнѣ доба, улићемо

и пробудити у дѣци нашей и любовъ къ народу, и свему оному, што као народно разумъ одобрава. „*Што матернимъ языкомъ*“ говори Амерлингъ „*у уво зазвони, што одъ срца къ срцу иде, што е наравъ установила, то вѣруй да се срца наиболь приима, и найбрже расти и плодъ доноси.*“ —

Но ма како красно устроене школы безъ користи ће быти, ако мы дѣцу нашу у њи не узидѣмо. Духъ времена виче и позива Срблѣ, да се изъ мрака незнаиства и слабости дигну и просвѣте, то ће рећи: да срећу и благостанѣ свое укрѣпе. Али мы до тога никада доћи нећемо, ако се о свомъ изображеніи старали небудемо; ербо е изображеніе онај изворъ, изъ кога различити потоци народногъ живота изтичу. Мы смо засадъ јошть прости, али къ науци и ученоу имамо велику склоность и ласность. Србскій языкъ у богатству и сладости ни едномъ одъ европейски языка неуступа, али му оскудѣва достаточно развиће, да се съ изображеніемъ языцима споредити може. Мудро и народолюбиво правителство наше, къ развићу языка и образованію народа, свуда по отечеству настои завести школы, кое су народу, као хлѣбу со, потребне; зато бы зарѣ грѣхъ къ небу вапиюћій бы, кадъ и поредъ наравне учения ласности, и поредъ толики средства небы прилжно у школы ишли, и тамо се за будуће уздржателѣ премилогъ, драгоцѣномъ крвлю отаца наши изкупленогъ, отечества и народне слободѣ изображавали? Свакиј родитель, ако жели, као што наравно мора, да му сынови што више одъ нѣга знаю, нека иѣ охотно и марљиво у школу шалѣ, па ће онда весело предъ небесногъ отца ступити съ рѣчма: *Се азъ и дѣти мои, аже ми далъ еси.*

(Конацъ слѣдуе.)

НѢМАЧКА СВЕЗА.

(Продуженіе)

Аустрија у скупштини предсѣдава. Свакиј членъ има слободу, предложенія чинити и у претресаѣ доводити, а предсѣдаваюћій обвезуе се, таква у опредѣлено време скупштини саобштити, да се о њима савѣтуе. А кадъ

дође до саставка и промѣне основны закона свезе, до заключенія, коя се самога акта свезе тичу, до органичкогъ устроєнія свезе, до общеполезны уредба другогъ вида, састави се велика скупштина, гдѣ ипакъ, у смотренію различне величине поєдини саєдинѣны држава, на слѣдуюћій начинъ гласови се раздѣле :

Државе, одъ кои свака по четири гласа има :

Аустрія, Пруска, Баварска, Саксонска, Хановеранска, Виртембергъ.

Државе, одъ кои свака по три гласа има :

Баденъ, Курхессенъ, велика херцеговина Хессенъ, Холштайнъ и Лауенбургъ, Луксембургъ и Ламбургъ.

Државе, одъ кои свака по два гласа има :

Брауншвайгъ, Мекленбург - Шверинъ и Стрелиць.

Државе, одъ кои свака по єданъ гласъ има :

Сахсен - Ваймаръ, Сахсен - Кобургъ, Сахсен - Майнингенъ, Сахсен - Алтенбургъ, Мекленбург - Стрелиць, Олденбургъ, Анхалт - Дессау, Анхалт - Бернбургъ, Анхалт - Кетень, Шварцбург - Сондерс - Хаузенъ, Шварцбург - Рудолштатъ, Хохенцоллери - Хехингенъ, Лихтенштайнъ, Хохенцоллери - Сигмарингенъ, Валдекъ, Райссъ старія линія, Райссъ млађа линія, Шаумбург - Липпе, Липпе - Детмолдъ, Любека, Франкфуртъ, Бременъ, Хамбургъ, Хессен - Хомбургъ.

Свега 69 гласова.*)

У колико предметъ кои по горѣмъ опредѣлїню у велику скупштину спада, рѣшава се

(* Овде јошть примѣтити вая, да два княжества Райсс - Шлайсъ и Райсс - Лобенштайн - Еберсдорфъ, изъ чега се млађа линія дома Райскогъ састон, само єданъ гласъ има у скупштинѣ, премаду су обадва између себе независиме државе. Далѣ грофъ Бентингъ притажаво гошпитну Книпхаузенъ истина заєдно са земаљскомъ власчу и особнимъ правама, коя су му и пре изчезнућа Нѣмачкога царства принадлежала, ипакъ власть надъ ономъ гошпитномъ извршув великій Херцогъ Олденбургскій на онај истый начинъ, како ю в прѣ царъ и царство извршвало. Грофъ свою саюзну силу придружув Олденбургу, кои исту гошпитну окружава. И јошть примѣтити треба, да гласови у великой скупштинѣ изумре линіє Сахсенготске три Готске посебне линіє (Майнингенъ, Кобургъ и Алтенбургъ) у єдно наставляю, што данасъ 70 гласова чини.

у малой скупштинѣ вишиномъ гласова. Проекти, кои ће се у великой скупштинѣ предуимати, найпре се у малой скупштинѣ преправляю, и за приманѣ или одбацанѣ израђую. Како у малой, тако и у великой скупштинѣ заключенія се опредѣлюю вишиномъ гласова, али на тай начинъ, да у првой сви, а у другой $\frac{2}{3}$ више гласова рѣшаваю. Кадъ су гласови єднако раздѣлїни у малой скупштинѣ, онда предсѣдауюћій рѣшава. А кадъ дође до приманя или промѣне основны закона, до органичкогъ устроєнія свезе, до права поєдини, или до вѣрозаконски дѣла, не може ни у малой ни у великой скупштинѣ вишина гласова заключеніє учинити. Скупштина свезе є постоянна, али се и може, ако нѣномє савѣтованю подвргнуты предмета нема, на извѣстно време, али никадъ на дуже одъ четири мѣсеца, одгодити.

Сви членови свезе обрчу, да ће како цѣлу Нѣмачку, тако поєдину, у свези стоєћу, државу противъ свакогъ нападаня бранити, и єданъ другомє ємчи за сва нѣнова притажанія, на коя се свеза простире. Кадъ већъ читава свеза комератъ обяви, несме се ни єданъ членъ у єнострана договараня съ неприятельмъ упустити, или за себе примиріє или миръ учинити. Членови истина задржаваю себи право, учинити свезу кога му драго рода, али су ипакъ дужни, у никакво саєдинїніє неступати, кое бы управлїно было противъ сигурности общте свезе или поєдини саюзны држава. Членови свезе такођеръ несмеду се єданъ съ другимъ подъ никакимъ видомъ заратити, нити свое препирке силомъ разправляти, него се мораю у скупштинѣ тужити. Ова є онда дужна, у одбору на то одређеномъ, поравнанѣ покушати, аколи ово покушенѣ небы за рукомъ изишло, а при томъ бысудейско рѣшеніє нужно было, то бы се добро устроєній поравнательный судъ опредѣлю, коєга рѣшенію тераюће се стране подвргнути бы се морале.

Нѣмачка свеза, као нѣка укупна сила, има право, обявити ратъ, правити миръ, у саюзе ступити и уговоре свакога рода заключавати, а све то клонити се има къ собственной обрани и уздржаню независимости саєдинѣны држава. Кадъ є свеза дужна свакога члена свога

противъ туфинца бранити, то се и обѣхава, да туђе силе на рать дражити неће. Што се членова свезе тиче, кои и изванъ држава, кое Нѣмачкой свези принадлеже, области имаю, то свеза у рату, кои еданъ членъ у свойству сво-ме као Европейска сила води, ништа неучаствуе, осимъ кадъ бы се у скупштини вишиномъ гласова увидило, да и нѣойзи опасность како-ва грози, у комъ случаю и она на обрану устае. Ако државе, у свезу спадаюће, туђа сила нападне, то истимъ случаемъ рать е започеть. Згоди ли опасность само ову или ону саединѣну државу, и заиште ли една или друга препирућа се страна ходатайство одъ скупш-тине, то ова може исто предузети, безъ да се тимъ и найманъ повреди обшта сигурность.

(Конаць слѣдуе.)

ЯБУКОВО ДРВО И БРШЛЯНЪ.

„Допусти ми се обмотавати по твоје стаб-лу, драга ябуко!“ молио е бршлянъ; „я ћу ти заиста знати благодарити, и тебе одъ ветра, кише, и одъ сваке непогоде закланати и бранити!“

„Неће ли и мене оно исто постигнути,“ одговори ябука, „као и оногъ онде — могъ сусѣда, — кои е такођеръ теби равногъ ср-дечно приміо, пакъ збогъ чега е сасвимъ и утаманѣнъ?“

„О веруй, да до тога доћи неће“ придо-да преварљивый бршлянъ; „како бы я могао тако неблагодаранъ бити!“

И тако ти се садъ започне сасвимъ ћу-таюћи лагано узъ ябуку обмотавати, а затимъ и добро се укоренявати.

Ябуково дрво, сасвимъ задовољно овимъ новымъ познанствомъ, особито се радовало, изъ узрока тогъ, што е бршлянъ быо увекъ пріятанъ и угоданъ. Но погледай садъ! у крат-ко време започне оно поболѣвати, увекъ зло-патити, докле на еданпутъ и свою пропасть неувиди. На то се ябука бршляну започне тужити; — но овај подмигиваюћи и са сме-іомъ одговори: „Тако свима онымъ бива, кои на примѣръ и увѣщтаніе други не мотре, и

іошть съ почетка одма свакій поступаць доб-ро не расуде и не испытаю. Не мора се сва-кой улагателной речи одма веровати, и пріа-тельство искренно са свакимъ утврдити!“ — На што се опетъ осмене и започне далъ об-мотавати, разширивати и у высъ растити.

Садъ ябуково дрвце зачне скорбити и ту-жити дабогме; ал' е већъ доцканъ было! Ма-ло затимъ осуши се, сасвимъ обмотано рас-кошношћу и безобразукомъ зеленогъ брш-ляна. —

Димитріе Чобићъ.

ГОЛУБЪ И ЛИСИЦА.

Едномъ и голубъ усуди се списатель жи-вотиня бити; и почеше већъ обште нѣгово без-пристрастіе похвалывати. Но само лисица кою е онъ збогъ лукавства нѣногъ явно похудио, наће се увређена. Често му у трагъ поче ићи ова зато, и кадъ га е дочепала повикне: „Ха худо, плати садъ све животомъ твоимъ! Садъ си у моимъ рукама, я ћу ти по заслуги твое лажн наплатити.“ „Поштеди ме,“ рекне сирома голубъ; „я друго ништа нисамъ, но само истину говоріо.“ „Башъ зато будало и оћу да те угу-шимъ.“

* * *

Зашто вичу на мене, говоришь, кадъ я ни одну речъ безъ истине рекао нисамъ? — Башъ зато брајко, еръ они само ласканъ примаю.

А. Ч... съ.

ОБЗИРЪ НА ПРОШЛОСТЬ.

10 Априла 1217 подъ владомъ Пржемисла Отокара I. Пражкій владика Андрія баціо е на Ческу вралѣвину анатему.

10 Априла 1598 князь Жигмундъ Ба-тори уступіо е велико княжество Ердель цару Рудолфу II., а зато е одъ нѣга добыо Шлезка княжества Ратиборъ и Апельнъ, съ го-дишњомъ платомъ одъ 50,000 талира.